

На данашњи дан **1939. године** Немачка је нападом на Пољску започела Други светски рат, окончан шест година касније сломом Немачке, Италије и Јапана и њихових савезника. У рату у којем је учествовала 61 држава погинуло је око 50 милиона и рањено више од 35 милиона људи. Само у Европи материјална штета је процењена на око 277,7 милијарди долара према ценама из 1938, а у Југославији на 46,9 милијарди долара.

Данас је **уторак, 1. септембар 2015. године**. До краја године има 121 дан.

1159 - Умро је папа Хадријан IV - рођен као Николас Брејкспир - једини Енглеz у историји римокатоличке цркве изабран 1154. за њеног поглавара.

1715 - Умро је француски краљ Луј XIV, познат као "краљ Сунце". На престо је ступио 1643. као петогодишњак, после смрти оца Луја XIII. Владао је 72 године, најдуже у историји Европе. Водио је низ ратова у настојању да обезбеди премоћ Француске - с променљивим успехом. Његово име симбол је просвећеног апсолутизма, специфичне концепције владавине, карактеристичне за 18. и делимично 19. век. Саградио је дворaц Версај, који је убрзо постао узор најразличитијим монарсима широм Европе. По узору на Версај настао је петроградски Петерхоф, палата у Потсдаму код Берлина, Шенбрун у Бечу и многе друге палате широм континента. Био је познат и као широкогрудни мецена.

1822 - Рођен је амерички политичар и свештеник афричког порекла Хајрам Роудс Ревелс, први афроамериканац који је постао члан Конгреса САД.

1832 - Рођен је српски историчар Иларион Руварац, оснивач српске критичке историјске школе, члан Српске краљевске академије. Обавио је пионирски посао критичког историјског истраживања, сузбијајући ненаучне поступке у проучавању српске прошлости. Посебно је наглашавао неопходан опрез према народном предању као

историјском извору. Био је калуђер, професор и ректор богословије у Сремским Карловцима, а од 1882. архимандрит (старешина) фрушкогорског манастира Гргетег. Руварац је први који је успео да победи епски приступ тумачењу прошлости због чега је остао неомиљен. Био је један од најученијих Срба свога времена и оставио је за собом огромну веома квалитетну библиотеку. Дела: "Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху", "О кнезу Лазару", "Монтенегрина", "О пећким патријарсима", "Краљице и царице српске".

1854 - Рођен је немачки композитор Енгелберт Хампердинк, професор Козерваторијума у Барселони, Келну, Франкфурту на Мајни и Берлину. Романтичном оперском причом "Ивица и Марица", прожетом народним мотивима, одупро се вагнеријанству и означио нови путоказ развоја немачке опере. Остала дела: опере "Краљевска деца", "Трноружица", хорске баладе, соло песме.

1870 - У бици код Седана у Француско-пруском рату, Пруси су под командом фелдмаршала Хелмута фон Молткеа нанели тежак пораз трупама француског цара Наполеона III, што им је отворило пут ка Паризу, као и победу у том рату.

1875 - Рођен је амерички писац Едгар Рајс Бароуз, познат по серији популарних пустоловних романа о Тарзану, преведених на око 60 језика. Написао је и серију романа о планети Марс, али они ни изблиза нису достигли популарност књига о измишљеном јунаку из афричке џунгле.

1889 - На скупштини у Нишу делегати из свих српских земаља (из слободних као и неослобођених крајева) под окриљем Српске православне цркве (тада београдска митрополија) основали су Удружење православних свештеника.

1900 - Велика Британија је анектирала Јужноафричку унију, коју је образовала након победе над Бурима (Африканерима) спајањем дотадашњих британских колонија Кепланд и Натал са до тада слободним бурским државама Трансвал и Орање. Од 1960. Унија мења име у Јужноафричка република.

1916 - Бугарска је у Првом светском рату објавила рат Румунији.

1921 - Рођен је српски архитекта Бранко Пешић, аутор великог броја архитектонских пројеката, црква, јавних и административних зграда, неколико књига о архитектури, професор Универзитета у Београду. Патријарх Герман 1984. поверио му је место протонеимара Храма Светог Саве у Београду. Током градње извео је редак грађевински подухват - главну куполу тешку више од 4.000 тона (с позлаћеним главним крстом високим 12 метара) направљену на земљи, у унутрашњости Храма, подигао је на висину од 40 метара. Оставио је иза себе више од 130 пројеката, попут Палате Београд ("Београђанка"), пословне зграде "Агроопреме" у Новом Београду, зграде Грађевинског факултета у Суботици и бројних црквених објеката.

1922 - Рођен је италијански глумац Виторио Гасман, један од најистакнутијих италијанских филмских и позоришних глумаца 20. века. Филмови: "Срам", "Горки пиринач", "Ана", "Ако дозвољавате, говоримо о женама", "Бранкалеонова војска", "Мирис жене", "Толико смо се волели", "Живот је роман".

1923 - У земљотресу који је потпуно разорио јапански град Јокохаму и готово уништио Токио, погинуло је најмање 142.000 људи, а 2,5 милиона је изгубило кров над главом.

1928 - Албанија је проглашена краљевином, тако што је Зогу, који је на власт дошао узурпацијом, себе прогласио за краља.

1961 - У Београду је почела Прва конференција шефова држава и влада несврстаних земаља, којој су присуствовали представници 25 земаља и 40 антиколонијалних и ослободилачких покрета. После шест дана рада скуп је усвојио документе о принципима несврставања.

1962 - У земљотресу у северозападном Ирану погинуло је 12.000 људи.

1967 - Умро је руски (совјетски) писац Иља Григорјевич Еренбург, један од највећих ратних репортера 20. века, врстан познавалац руске и западноевропске културе. Написао је педесетак књига у којима је духовито и живо излагао властита уверења. Већи део његових дела одраз су чврстог комунистичког опредељења. Дела: "Људи,

године, живот" збирке прича "Тринаест лула", "Приче ових година", романи "Живот и смрт Николаја Курбова", "Необичне пустоловине Хулија Хуренита и његових ученика", "Љубав Жане Неј", "Шпекуланти", "Лето 1925. године", "У Проточном сокаку", "Москва сузама не верује", "Бурни живот Лазика Ројтшванца", "Дан други", "Без предаха", "Јужни ветар", "Олуја", "Пад Париза", "Девети талас".

1969 - Група официра с пуковником Моамером Гадафијем на челу оборила је с власти краља Либије Идриз I (из куће Сенуси) и прогласила републику.

1972 - Амерички велемајстор Роберт Фишер победио је у мечу у Рејкјавику руског велемајстора Бориса Спаског резултатом 12,5:8,5 и постао 11. првак света у шаху. Титулу је изгубио без меча 3. априла 1975, јер је одбио да прихвати услове Међународне шаховске федерације, а за првака света проглашен је руски велемајстор Анатолиј Карпов.

1978 - Умро је Душан Баранин, српски романијер и публициста. Завршио је педагошку школу у Београду где је, такође, апсолвирао историју. У књижевност је ступио збиркама приповедака "Сељаци", "Шуме падају" као и романом "Њих троје". Доцније се појављују његове романсиране биографије и историјски романи, најчешће на тему деветнаестовековне Србије. Дела: "Зека Буљубаша", "Прота Матеја", "Карађорђе", "Хајдук Вељко", "Велики господар", "Краљ Милан". Иако му критика није била склона, у складу с тадашњим идеолошким одредницама, његова дела су уживала и уживају широку популарност.

1982 - Умро је бивши пољски лидер Владислав Гомулка, вођа Пољске радничке партије (комунисти) од 1943. до 1948. и од 1956. до 1970.

1983 - Совјетски борбени авион је близу полуострва Сахалин оборио јужнокорејски авион "Боинг 747", у којем је погинуло свих 240 путника и 29 чланова посаде. Јужнокорејска летилица је у шпијунској мисији намерно ушла у совјетски ваздушни простор.

1993 - У Женеви су пропали преговори о окончању грађанског рата у БиХ, јер је сарајевска влада, уз благослов САД и других земаља, одбацила мировни план

међународних посредника.

1994 - Умро је српски књижевник Владимир Булатовић Виб, сатиричар, драмски писац, новинар. Био је дугогодишњи уредник у кући "Политика" и уредник "Политикиног Забавника" у његовим најславнијим данима. Рођен је у Сопотском у данашњој Македонији, тада Краљевина Југославија, пошто је његова мајка тамо била учитељица. Студирао је Новинарско-дипломатску школу и Филозофски факултет у Београду. Један је од највећих сатиричара у историји српске књижевности. Најпрестижнија награда која се додељује за стваралаштво из области сатире названа је по њему - Вибова награда. Дела: "Будилник", " Мењачница идеала", Велико спремање", "Корак назад", "Шта је писац хтео да каже", "Дежурно уво времена".

1997 - Француска полиција је саопштила да је возач аутомобила у којем је претходног дана у Паризу, при брзини од 190 километара на час, погинула британска принцеза Дајана Спенсер, имао у крви три пута више алкохола од дозвољене горње границе.

2000 - На првом јужноамеричком самиту, 12 шефова држава потписало је Бразилијанску декларацију, у коју је укључена и намера о уједињењу два главна трговинска блока у Јужној Америци.

2001 - У експлозији у једном токијском ноћном клубу погинуле су 44 особе.

2003 - Холандија је постала прва земља у којој је дозвољено медицинско коришћење марихуане ради ублажавања патњи оболелих, посебно код најтежих болести попут сиде и рака.

2004 - Група од тридесетак наоружаних исламских терориста, опасаних експлозивом, упала је у основну школу у месту Беслан у Северној Осетији (аутономна руска република на северном Кавказу) и као таоце задржала преко 1200 деце и одраслих. Више од 340 талаца, већином деце, убијено је током тродневне драме. Лидер чеченских сепаратиста Шамил Басајев преузео је одговорност за овај злочин.

2008 - Умро је Томаш Бата, индустријалац. Бата је фирму свог оца, светски познату индустрију обуће, успешно водио од 1932. По узору на "Форд" и његов начин пословања, Бата је малу продавницу обуће претворио у велику индустрију и већ крајем 1920-их отворио је фабрике широм Европе. Након национализације матичне индустрије Чешкој, из нове централе у Канади, поново је направио светски познату индустрију. "Бата" је основана 1894. у месту Злин, у Чешкој, тада Аустро-Угарска. Највећа фабрика обуће бивше Југославије "Борово" израсла је из фабрике "Бата" основане 1931. у време Краљевине Југославије, у Борову код Вуковара.

2013 - Сиријска Опсерваторија за људска права, објавила је да је више од 110.000 људи погинуло у грађанском рату у тој земљи од почетака сукоба марта 2011. године. По подацима те опозиционе организације међу погинулима је најмање 40.146 цивила.

2013 - Ступио је на снагу Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између ЕУ и Србије.

(Танјуг)